

הגנרל לא ידע...

בנובמבר 1948, עת החל הצבא המצרי בניגונו מן הגנב, נערכה באל-עריש ישיבת מטה חיל-המשלוח המצרי. בין הנוכחים היו קצינים מכל הדרגות ומטרת הישיבה, בהנהגת המיג'ור-גנרל אחמד עלי אל-מואית — ראש חיל-המשלוח, הייתה לדון באפשרות העלאת המוראל בקרב היחידות הניגפות ובסיבות המפלות. עם "התחממות" הוויכוח קם קצין עייר והתריס בתוקף: "הצבא המצרי לא ניגף, המטה הוא אשר נכשל".

המטרה: המורונים... תוכן הדב"רם שנאמרו בישיבה הועבר אל שר המל"ח המצרי, הגנרל מוחמד חידר פחה, אשר פקד להתיר את ראש חיל המשלוח למצב רים ומינה תחתיו את המיג'ור-גנרל פואד צאדק פחה. ב-11 בנובמבר 1948 הגיש הגנרל צאדק פחה זכריו בו נאמר בין השאר: "כאשר הוחל בריכוז היחידות באל-עריש בתחילת מאי 1948 לא ידעתי את מטרת ריכוז החיילים, ולפניו הרבות ענו לי כי המטרה היא תמרונים. את ההוראה לפי תוח במלחמה קבלתי ימים ספורים לפני פרוץ הקרבות. מסיבה זו לא הייתי מוכן לפעולה וגם לא יכולתי לבחור את סגל הקצינים המתאימים. הפניתי הצטמצם בעת ברת ההוראות מן המטה הכללי אל היחידות ותו לא..."

דברים אלה נמסרו ע"י השבועון המצרי "רוז אל-יוסף" המאשים את הגנרל חידר, את דבריו הוא מסיים בהצעה לגנרל חידר ולעורריו לקרוא את ספרו של סגן-אלוף משה פרלמן "צבא ההגנה לישראל" אשר ממנו יוכלו ללמוד הרבה ובעיקר על סיבות המפלה בארץ ישראל.

האשה חתומה, בינתיים נתפרסם בעתונות הערבית (מחוז למצרים) פרק מעניין מפרשת המעילות בצבא המצרי בעת המלחמה בא"י:

הנאשם הראשון בפרשה זו היא אשה יפהפיה בעשור השלישי לחייה... אשה זו הייתה הראשונה שנתקרה ע"י התובע הכללי המצרי באשמת זיוף ומעילות במחלקת התחמושת של הצבא המצרי. בעלה, ג'ורג' סעה, קצין צבא גבוה, עבד באגף אספקת הנשק של חיל-המשלוח המצרי "אשר לחם בא"י בלי תחמושת, מאחר שבריטיניה נמנעה לספק לבתי-בריתה נשק ותחמושת". משלת מצרים נאלצה על כן לרכוש את הנשק הדרוש לה בעזרת סוחרים ידועים ששימשו כמתווכים בינה לבין מברחי הנשק, ג'ורג' סעה ואשתו וצליחו לארגן סביבם כמה סוחרים נשק ותמורת אחוזים מסוימים עזרו להם לקבל הזמנות לאספקת נשק. העסק הלך והתפתח עד שהאשה החלה למלא בעצמה את תפקיד המתווכים והיתה תותמת על הסכמים. מעריכים את סכומי ההסכמים שנחתמו בשמה בשלושה מיליון לירות. הנשק הגיע למצרים והכסף שולם לאשה. לאחר שבעלה היה מאשר כי הנשק וה-תחמושת נמסרו לפי פרטי ההסכמים, אחר כך היה מועבר הנשק לשדה-המערכה בא"י... הרימונים היו מתפוצצים בידי החייל או בפניו עם הוצאת הניצרה... כן נחברו כי גם פגזי תותחי השדה היו פוגמים והם גרמו לאסונות בעת הירייה. קציני החזית שלחו תזכיר סודי למפקדה באל-עריש וזו שלח תהו למטה הכללי: "מן המטה הועבר הדו"ח לשר המלחמה אולם הוא לא הגיע לידיו ונעלם בדרך בין המטכ"ל המצרי לבין מי-ניסטרוין המלחמה וכך נפסקה החקירה עוד בתחילתה..."

התפוצצות מפתורית. אולם מש-נחברו לחבורת ספקי הנשק הקולקל כי הסכנה מרחפת על ראשיהם החליטו להשיג מידי כל דבר העלול להעיד על פשעיהם: באחד מלילות הקיץ שעבר התעוררה קהיר הבירה לקול נפץ אדיר אשר אירע ב"מצר-דה" (היא המצודה המפורסמת של שם מור-חמד עלי). ההתפוצצות הראשונה במחסני התחמושת גררה אחריה שורת התפוצצויות נוספות והאש הלכה והתפשטה עד כי הגיעה לשכונות המגורים שבסביבה. כאי העיר והצבא לחמו באש כל הלילה וביום שלאחרי עד אשר התגברו עליה. מובן שהצונורה אסרה פירסום פרטים אודות המקרה ואילו ההודעה הרשמית הסבירה כי "פרצה אש במחסני התחמושת של המצודה, וכי התחמושת היתה מיושנת ולא נמצאה יותר בשימוש בצבא המצרי". החקירה נמשכה... כ-50 איש נספו בהתפוצצויות אולם החקירה נסתתרה בלי כל תוצאות התיק נסגרה... סופה של החבורה בא לאחר זמן רב כתוצאה ממריבות בין חבריה שהביאה לידי הלשנות הדדיות וכוונתו נאסרה בהשמה.

מונה הכלא בצל הסוהר

עם התפטרותו של מוחמד חידר באשא, המפקד הכללי של הכוחות המזוינים המצריים, הגיעה שערורית הנשק לשיא חדש. האיש — יד ימינו של המלך פארוק — נכנע ללחץ מפלגת הוואפד, שהיא עצמה נכנעה ללחץ מפלגות האופוזיציה.

כאשר פרצה בתחילת 1947 שביתה של קציני המשטרה המצרית, שדרשו העלאה בשכר, הודיע המלך השמנומן, הוא ראה תמיד במשטרה משען עיקרי לשלטונו. לאחר כמה שבועות הפכה השביתה למרד גלוי נגד המלך והשחיתות השוררת בחצרו ובממשלה.

הוא נתן פקודה לצבא לשבור את הש"כיתה וזה "כבש" את אלכסנדריה, מרכז המרד, ודיכא את המורדים באכזריות רבה. מאז חיפש המלך מקל חדש למשען: הוא בחר בצבא. הוא הביא קולונל בלתי ידוע והעמידו בראש המטה הכללי. שם הקולונל נל — מוחמד חידר.

עליה ברובה. עד אז היה ידוע רק בחוגים מצומצמים. הוא מילא תפקיד מנהל כללי של בתי-הסוהר, ובחשאי היה ראש הכוללת הפרטית של פארוק. בקצב מהיר עלה הקולונל לדרגת סגן-מרשל (הראשון בתולדות מצרים) ושר הבטחון. פארוק העמיד, כתנאי מוקדם לכלל ה"ממשלות החדשות, את השתתפותו של חידר בראש כשר הבטחון, והטיל עליו את התפקיד לארגן את הצבא המצרי.

במקום כבוד, מפקדה. עם פרוץ המאורעות בארץ-ישראל, מנה הצבא המצרי 50,000 איש מאומנים ומצוידים באופן לקוי למדי, וללא ארטילריה כבדה. החומר האנושי (מלבד הקצונה) היה ירוד מאוד, וללא נסיון קרבי, פרט ליחידות קטנות מאד של סודנים ששירתו בצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה. למצרים גם לא היתה תע"ש מלחמתית.

בכל זאת העמיד הצבא המצרי את עצ"מו כמופת לכל ארצות ערב, וכשומר זכר-יות הערבים בפני הציונים ומעצמות המערב. ערכו נופח עליידי העתונות, ובפרט על ידי הוועד הערבי העליון, שנתרשם ממספר חייליו ותלה בו את תקוותיו ל"השמדת הציונים".

עם צבא זה פלש פארוק לארץ-ישראל לחפש תהילה וכבוד. שמונה חודשים אחרי הפלישה נאלץ הצבא המצרי לבקש הפסקת הקרבות.

מי אשם? במשך כמה חודשים הצ"ליחה העתונות להסתיר את כל העניין.

כוכב יורר. בינתיים נערכו בחירות חדשות במצרים ומפלגת הוואפד, שלא הייתה מיוצגת בבית-הנבחרים הישן (היא החזיקה את הבחירות הקודמות כבלתי-חוקיות), זכתה ברוב מכריע.

נחאס באשא, ראש הוואפד (פירושו "מש"לחת", ומקורו במשלתת של סעד זג'ול באשא, שהשיגה מהבריטים את עצמאותה של מצרים בשנת 1923), סירב להיכנע ללחץ המלך ולקבל את חידר באשא כשר הבטחון. המלך נאלץ להסתפק במשרת "מפקד כללי של הכוחות המזוינים המצריים" עבור משרתו הנאמן. מעתה היה הפילד-מרשל אחראי בפני שר הבטחון ולא בפני המלך.

השבועון "אל-אית'ן", בסקירה ארוכה על הנעשה בצבא, כתב בין השאר: "מרכז הגיוס של מניסטריון ההגנה, מודאג מ-דרגת הבריאות הירודה של המגויסים הח"שים. מבנה הגוף של העם רופף, ורב מספר הבחורים שאינם מתאימים לשירות צבאי".

ואילו "אל-ז'מאן", עיתון יומי, התרעם: "אחוזי ההשתמטות מהגיוס עלה ל-40% ו-60% מהנקראים לשירות מסרבים להתיישב".

אולם כל זה לא פייס את האופוזיציה. חייבת לבוא חקירה. הנאשם יושב בין השופטים. חיילי צ.ה.ל. ששירתו בחזית הדרום התי-פלאו על כל העניין. הלא כל פגז שנורה ע"י המצרים התפוצץ, ומכונות היריה שלהם ירו ללא מעצורים. ואכן המדובר הוא ב-אמת לא בנשק זה. המדובר הוא בנשק שנרכש באיטליה אחרי שהמצרים איבדו את רוב ציודם בקרבות פלסטיין. אולם את זה לא העיזו איש להזכיר — כי יש למי צוא שיער לעזאזל שסיביר את מפלת ה"צבא. הנשק נמצא לקוי, לא בזמן קרבות, אלא בשעת המרגנות הצבא מחדש, בש"דות האימונים.

החקירה התחילה בעצליים. בהתקרבה לסיום הגיש עבדל פתאח אל-טאויל באשא, שר המשפטים, את התפטרותו. ההתפטרות נדחתה, מבלי שאיש יבין את הרקע לכל העניין.

לבסוף נל המסוה: משפט הנאשמים לא יכול להתקיים בפני בית דין צבאי כי הק-צינים, חברי בית-הדין, מעורבים במעילה. עתה הועבר התיק לבית-דין פלילי. חידר באשא התפטר, סולק המכשול האחרון בפני חקירה ומשפט מהיר, וישנם כל ה"סיכויים, כי אותו פילד-מרשל שדרש, עם

התיכון, שגרירים באו לביקוריונימוסין קצרים ומארוק אף השקיע חלק ניכר מהונו הפרטי בעסקים ספרדיים, על כל צרה שלא תבוא בארצו.

אולם לביקורו זה, של טהא חוסיין, נועדת חשיבות גדולה מכל מה שנעשה בשטח זה עד עתה, כי הדי"ר טהא הוא אתר הדמויות המכובדות ביותר — גם בעיני הערבים וגם בעיני זרים — במרחב. הוא גדול המבקרים והסופרים הערבים של הדור ומסמל את הקידמה הערבית.

מייג'ר גנרל פואד צאדק המורה: סגן-אלוף פרלמן

חלה — כרוב ילדי ארץ הגילוס — בעיניו ונתעורר. אל-אזהר וקטפי קוראן. אחרי גמר לימודיו התיכוניים נכנס לאוניברסיטה אל-אזהר — מרכזה הרוחני של הדת המוסלמית — בקהיר והתעמק בלימודי הקוראן בהשגחת ה"עולמא" ("חכמים", מורים דתיים). אחרי כן נכנס לאוניברסיטה "סואד אל-אואל". ומשם יצא לפרס להשתלם, וחזר בעל שם מפורסם בעולם הערבי ואשה צרפתית.

עם הקמת האוניברסיטה "סרוק אל-אואל" באלכסנדריה, נתמנה כמנהלה הכללי הראשון, בזמן כהונתו בתפקיד זה, פירסם ספר לקטים מן הקוראן "מוכתאר אל-קוראן". שעורר את חמתם של חוגי הדת. בהוצאה בסומבי ביקש לשכנע את מבקריו, אך במקום התשואות שהיו מנת חלקו הרגילה, קיבל הד"ר המכובד מבול של עגבניות וביצים רקובות מקהל מאזיניו. סיבת הסערה: הקוראן הוא יחידה בלתי נפרדת, שאין לנתחה ולבקרה כאוסף סיפורים טובים ופחות טובים. הקוראן הוא יצירה מעל להתפלמסות סופרים ומשוררים. הספר הוחרם וטהא חוסיין נאלץ להתנצל בפומבי ולהסביר כי לא היתה לו כל כוונת כפירה בשעת חיבור הספר. מאז המשיך ופרסם עבודת פרשנות בלבד.

התורכים לא אוכלים טרף

לפני שבועיים הגיעה לקוריאה הבריגדה התורכית בת 5190 איש — תרומתה של תורכיה למאמץ המלחמתי של א"י. תורכיה היא הארץ היחידה במזרח התיכון שהעמידה לרשות מק"ארטור אנשים לתפקידים קרביים, ויחד אתם בעייה נוספת לאפסנאות הצבא האמריקאי. התורכים -- כולם מוסלמים -- אינם אוכלים את בשר החזיר המהווה חלק בלתי-נפרד של מנות הקרב של הצבא האמריקאי, ויש להיזהר מנות מיוחדות. בהגיעם לפוסאן הוצבו התורכים לתפ"קיי "טהור" מאחרי הקוים, לבער את יחידות הפרטיזנים הצפוניות, יחד עם היחידות הקטנות האחרות שנשלחו ע"י הפ"יליפינים, סיאם, ויוון ואלו העומדות להגיע מצרפת.

"אנו מקנאים בכם", אמר קצין תורכי אחד לאמריקאים. "הלואי ויכולנו גם אנו להשתתף בקרבות". אולם אין, כנראה, כל סיכויים לכך, למרות התחדשות הקרבות העזים בצפון, כי יש בעת מק"ארטור לשמור על היחידות הלא-אמריקאיות לתפקיד חיל-משמר מגוון ככל האפשר, שיראה את אופיו הבינלאומי.

החטיבה התורכית בנמל פוסאן הבעיה: בשר כשר.

"כבוש" עזה והגנב המרכזי ע"י צבאו כי כל חיילי צ.ה.ל. ואצ"ל יועמדו לדין כפושעי-מלחמה, ישב בעצמו על ספסל נאשמים.

ידידות עיוורת

על דוכן האורחים, באולם הגדול של האוניברסיטה של מוריד (ספרד), עמד איש צנום, בעל שערות שיבה ומרכיב משקפיים שחורים. שמו: די"ר טהא חוסיין, שר ה"שעברו ברחובות קהיר בצורה כה נאה ומסודרת, על נשקם וציודם, לא יכלו ל"מוד מול הישראלים, או לפחות לפרוץ להם דרך חזרה בכבוד, ולא כשבויים ש"ניתן להם לצאת מן הפת. המצרים שאלו את עצמם מי אשם במפלה מחפירה זו?